

ARIEL

REVISTA DE LES ARTS

ANY II

Barcelona, desembre de 1947

NUM. 14

DOS POEMES

SILENCI

*Qui sap per quina gran joia el meu plor?
Que és el silenci com si un estranger
ens ensenyés les cançons quan tu calles.*

*I és com si avui en aquest dolç país
d'on ve el silenci, la música, els somnis,
algú es jugués la seva eternitat
per tu i per mi, que hem après a mirar-nos.*

Oh, aquest corrent de les aigües, silenci!

FIDELITAT

*Serà una lluita de fidelitat.
Serà una pluja en totes les finestres,
sobre la terra i sobre els cors eixuts.
Ara les coses que ens hem dit en somnis
dins de nosaltres ha de fer-se carn,
i el clam d'aquest saber del pit, amada,
de com t'has fet més forta que la mort!
Tota la joia que amaguen els arbres
es manifesta avui als cors fidels,
amb aquest vent que es mou en les entranyes.*

JORDI COTS

Complainte du lézard amoureux

*N'égraine pas le tournessol,
Tes cyprès auraient de la peine;
Chardonneret, reprends ton vol
Et reviens à ton nid de laine.*

*Quand l'homme gronde, cache-toi;
Le tournessol est son complice.
Seules les herbes sont pour toi,
Les herbes des champs qui se plissent.*

*Le serpent ne te connaît pas,
Et la sauterelle est bougonne;
Le taupe, elle, n'y voit pas;
Là, tu n'as à craindre personne.*

*Les chats de ce pays son sûrs;
Ecoute, je suis bon prophète;
Je vois tout de mon petit mur,
Même tituber la chouette!*

*Il est midi, chardonneret;
Le séneçon est là qui brille;
Préfère-le aux noirs cyprès,
A la semence des charmilles.*

*Qui, mieux qu'un lézard amoureux,
Peut dire les secrets terrestres?
O léger gentil roi des cieux,
Le tournessol n'est plus ton maître.*

RENÉ CHAR

DOS LLIBRES DE JOSEP PALAU FABRE

L'ADVERSITAT retorna a l'home la pura consciència de no ésser una ombra o un somnieig. De creure's en l'afirmació d'un destí o de realitzar-se, a voltes, en la cruïlla tràgica d'una pàtria. Això comporta una valoració de cara al futur, de cara a una pròpia exigència que fustiga, perquè la vida pot esdevenir dura de tan fàcil que resulta abandonar-se. Cal, llavors, una íntima subversió davant les coses que repugnen, que floreixen monstruosament entorn de les ruïnes. L'home, si a més té el privilegi d'ésser poeta, no tem el canvi de la seva veu ni el blasme de la seva paraula. Profeta de la terra, clamarà a les oïdes de la gent amb un ressò dur i enigmàtic, petrificat a la gorja. Bastarà, aleshores, aquesta veu, angoixant d'autenticitat, per a aglutinar les vocacions més disperses i més joves. Perquè un poeta pot donar sentit a tota una generació.

Josep Palau Fabre ha donat sentit a una generació. Hom podrà convenir o no amb la seva obra, amb la postura, per a molts un xic còmoda, dels seus versos, però hom no podrà negar la vigoria intensa del seu missatge. Conec Josep Palau des dels temps universitaris, en l'època veritablement difícil i dura de la clandestinitat del català com a llengua, i sé de la seva tenacitat i dels seus esforços en un moment en el que gairebé tothom estava a punt de creure en una periclitació absoluta de la nostra literatura. Fou ell, qui de bell antuvi, amb una fermesa que l'honora, sostingué l'escalí i l'interès per l'obra dels nostres homes més representatius, oblidats aleshores. Fou ell, qui promovent secretívoles lectures de les noves generacions, assegurà una continuïtat floreixent, la manca de la qual hauria esdevingut un desastre. Fou Josep Palau qui fundà i dirigí POESIA, la primera expressió escrita i més o menys periòdica catalana després de la guerra civil, de la qual ja es parlà en aquestes pàgines. I fou ell, sobretot, qui intentà superar l'època de localisme vers un horitzó d'universalitat i, per tant, de normalitat.

Ací ens interessa, però, destacar la producció literària de Palau Fabre, que ha començat a ésser ja considerable. En un espai de pocs anys, tres llibres de poemes: *L'aprenent de poeta*, *Imitació de Rosselló-Pòrcel* i *Càncer*, aquest darrer editat a París l'any 1946. En cada un d'ells el poeta se'ns presenta amb un afany renovat de cercar-se ell mateix. El títol humilíssim del primer feia preveure un llibre desconcertant i hàbil, pura màgia verbal, però va sorprendre ja pel seu to audaç i incisiu, inesperat en el seu moment. Jaume Bofill i Ferro se n'ocupà en detall en un dels primers números d'ARIEL amb una severitat, potser, una mica injusta. El segon llibre, *Imitació de Rosselló-Pòrcel* és, com el seu títol indica, un homenatge a la memòria del malaguanyat poeta. Però més que una imitació és una invocació. La pretesa influència de Rosselló-Pòrcel en les darreres promocions poètiques ha estat una influència relativa o, si es vol, indirecta. Influència, en el sentit d'esperonar un prurit de renovació, de creure en la poesia d'una manera transcendent, lluny de tot preciosisme; però no pot parlar-se d'influència en allò que aquesta pugui tenir d'inevitable formació d'escola, d'unànime dicció expressiva, com en el cas de Carles Riba que ha fornit

de material poètic àdhuc als qui no poden ésser-li titllats de deixebles (cas del mateix Rosselló). Josep Palau, doncs, ha retut un homenatge al poeta de Mallorca amb una eficàcia purament formal, en penyora d'una afinitat o simpatia que ell fou un dels primers en descobrir i en acreïxer. El llibre conté dinou poemes, alguns dels quals fan entreveure ja la densitat humana de la seva poesia immediatament posterior, que és allò que haurà de qualificar-lo. El poeta es complau encara en la recreació esporàdica de primes filigranes líriques, de finíssims ventalls a la Mallarmé, en ocasions delicadament reeixits. El camí d'aquest poeta pertany, però, a una zona més nua i de clima més dramàtic: així hom ho constata, per exemple, en *Imitat del Dant*, un dels poemes més estranyament vigorosos de la poesia catalana.

I arribem, finalment, a *Càncer*, el darrer i el més ambiciós dels llibres de Josep Palau. *Càncer* es situa dins un corrent d'angoixosa preocupació per l'home, dins aquest *coneixement substancial* de què parlava Jacques Maritain. Aquesta preocupació gairebé exasperada per l'home com a realitat, com a imperfecta realitat, informa tota la poesia moderna, des de Baudelaire al surrealisme. El darrer d'una manera subterrània, allucinada, amb meravella de màgia negra, a través de la direcció marcada per Rimbaud i Lautréamont. *Càncer*, però, roman immers en el món més estructurat i geomètric de Gerard de Nerval i Baudelaire, perquè el poeta, malgrat la seva comprensió i simpatia per l'experiència del surrealisme, no deixa de considerar-lo com un instrument d'investigació poètica més que d'estricta creació. El llibre roman, doncs, en una línia que no és esotèrica, sinó intel·ligible, i amb una superfície de normalitat. És extraordinària, però, la tensió que els mots de cada poema atenyen permanentment. Les coses són dites d'una manera exacta, matemàtica, amb una clarividència atuïdora. L'obsessió de la paraula arriba a extrems de sinceritat cruel, gairebé perversa. El poeta viu uns moments d'agònica tensió. Vida, mort, què són, en el fons, sinó una mateixa realitat? La mort, muda i terrible, inflexible i glacial, darrera tota cosa, darrera la més ínfima rialla. Aquesta presència reiterada i obsessiva de la mort en els poemes de Josep Palau Fabre s'identifica en una ardència sexual ombrívola i furiosa en llur impuls. El poeta descobreix la mort invisible presidint l'acte de la vida, la gènesi arravatada de l'home. *Càncer* en la paraula, en la sang, en la saba. Tots els poemes del llibre respiren un terror atàvic, d'espasme tenebrós, en una atmosfera enrarida de millenis. El poeta viu tràgicament l'equívoc de dues contradiccions, angoixós en la *diminuta arena dels martiris*, per a aspirar, finalment, a l'oblit d'un fons d'eternitat. El llibre es situa així al marge de tota preocupació moral o, àdhuc, estètica; perquè estètica i moral esdevenen, a voltes, més febles que la vida, i *l'art* —com diu l'epígraf que encapçala *Càncer*—és més feble que la necessitat. Això, naturalment, no justificaria un llibre de poemes; però justifica una actitud. I de l'actitud que Josep Palau adopta envers els problemes eterns de l'home, en brolla una aspra i forta poesia que sacseja i corprèn. En va cercaríem en el nostre panorama líric una veu jove tan robusta i al mateix temps tan despullada d'artifici, tan segura i de tan heroica sinceritat.

JOAN PERUCHO

Vitalitat d'una generació

ALGÚ s'haurà preguntat per què en un país petit i dissortat que de temps en temps passa llargs períodes de postració i de vida precària, amb una cultura eternament amenaçada i constantment ressorgida en successives renaixences, sempre hi hagi hagut homes que malgrat la feblesa dels uns, la deserció dels altres i les circumstàncies doloroses en les quals els és imposat de viure, restin fidels a un destí i a tot allò que uns segles de cultura i d'història exigeixen. Certament, la resposta és difícil de donar a qui considera la vida de l'home com un joc d'interessos personals més o menys excusables i més o menys amagats sota còmodes conceptes sense compromís; per aquell que la vida és com un fàcil pendent on deixar-se anar, a la recerca del sol que més escalfa o de l'arbre que més ombra dóna, no sabríem trobar cap resposta a tan sorprenent pregunta. Però per tothom que sigui colpit per una fe i que sàpiga què vol dir tenir un ordre a complir i un missatge a salvar, per tots aquells a qui una consciència moral i superior vol dir alguna cosa, la resposta fóra innecessària i la pregunta ociosa per massa senzilla i massa fàcil entre gent que, tal vegada en camps oposats, és moguda per idèntics estímuls i per unes exigències semblants.

El desequilibri és el símbol de l'època present. Hi ha un desequilibri social, religiós, artístic i econòmic, que polaritza els homes en els extrems i deixa un buit profundíssim on hi hauria d'haver el terme mig anivellador i salvador. Un cop de pèndol ràpid i implacable ha projectat als dos pols oposats dues classes socials antagòniques, reconciliables només pel pont, avui desaparegut, que hagués permès la inferior d'enaltir-se o almenys de sentir-se prou emparada i segura amb el que hagués rebut de la potentada; mai, per altra banda, no havíem observat un increment de vocacions religioses tan absolutes com avui, al costat d'una innegable despreocupació general pels problemes d'aquesta índole; en el camp artístic, una rutina anticreadora i a voltes ofensiva pels obstacles que oposa a la marxa ascendent de l'art, i una abundància alarmant de *bluf* entre alguns creadors, caminen oposadament a una febrils inquietud d'uns quants que per reacció es situen a punts extremsos; ideològicament, s'han agreujat els problemes que la primera guerra mundial havia posat al viu, i el dubte pels eternals valors salvadors ha derivat a un desencís total entre els pensadors i les formes de govern, aquestes cada vegada més simples i més directes, més extremades i menys tolerants; quant a l'economia, la desaparició d'una classe mitja benestant, caracteritzada pel seu sentit de l'equilibri i per la seva sanitud, que vivia del seu treball i es voltava d'un cert benestar honorable i ponderat, que aspirava a una superació econòmica justa i normal i que era el tronc més segur de la nostra societat, ha fet que els recursos econòmics d'un país passessin només a una classe plutòcrata, divorciada i desentesa de les demés, i agreugés els problemes generals.

En el fons tot es redueix a una qüestió de desercions i a una manca de fe. A casa nostra passa en petita escala tot allò que d'una manera monstruosa passa còsmicament, universalment. Però el nostre problema, com sempre i com a tot arreu, té molt de particular, perquè nosaltres sofrim del mal de l'època, del mal que ens imposen i del nostre mal singular, i les desercions en tots els aspectes i la manca de fe són més sentides aquí perquè el cos és més petit i més limitat i té, per altra banda, una poderosa

voluntat de viure. Afortunadament, posseïm antídots contra la malura i defenses suficients per a salvar-nos una vegada més. Al costat d'aquell esperit atàvic que a través dels segles ens ha anat salvant i ens ha fet subsistir malgrat tantes circumstàncies adverses, hi ha homes que s'han mantingut orgullosament dalt del pedestal i han conservat vives les antigues flames. En la nostra sang hi ha una cosa que crida, i, a casa nostra, homes de sang noble i calenta.

D'ells, dels mestres, tota una promoció de gent jove ha rebut l'exemple i la fe juntament amb una preparació cultural o artística. Els més i els millors no han fallat, i els joves haurem de retre'ls homenatge i agraïment. Tanmateix, de la nostra generació hem de dir que, preparada ja i segura d'ella mateixa, no ha volgut quedar-se on els mestres l'han deixada, sinó que per una vitalitat i una força que semblen caracteritzar-la s'ha emprès i s'emprèn la tasca arriscada i pacient d'anar salvant tot allò que li pertoca i d'anar creant l'estat d'esperit i el clima que precisa el nostre fet cultural. Han sorgit nous poetes, assagistes, publicistes i, segons sembla, alguns novel·listes interessants que han pogut aplegar els concursos de novella que un dia ressenyàvem des de les pàgines d'ARIEL, compositors, investigadors i joves preocupats per ideologies del moment; de tots, molts no han pogut manifestar-se encara ni transcendir al gros públic. I per damunt d'ells, a tot el país, com en una comunitat solidària i magnífica, hi ha una veritable necessitat d'apropar-se a les joves promocions per part dels homes de la mateixa generació que obren les portes de la cordialitat i companyonia en les poblacions més petites i de menys importància que la capital. Així, novament existeixen els lligams entre Barcelona i la resta del país, que sempre han fet possible el concepte de la Catalunya-Ciutat.

No és lleugera la tasca que cau sobre les espatlles de la generació actual, sinó ben feixuga i responsable. La continuïtat és salvada tota vegada que treballem i som conscients de la feina que hem emprès i que volem fer, i és indiscutible que hi ha una vitalitat, ja que alguna cosa bull dintre nostre i en l'activitat desplegada. Però quant més anem avançant tant més forta és la responsabilitat adquirida, i no fórem dignes de la nostra idea si alguna cosa fallés dintre cada un dels joves. Convé redreçar-se enfront del pessimisme i de la decepció, acceptant els valors essencials i perennes tot creient en ells; i si mai els vells mites no poguessin satisfer-nos, hauríem de crear-ne de nous amb tal que fossin efectius en la seva vàlua humana i transcendent. Convé demanar i exigir l'equilibri en la societat i en les idees, no com una posició còmoda que no compromet a res, sinó com una mesura preventiva contra aquell buit afrós que el pèndol airat de l'època va determinant mentre posa front a front els extrems irreconciliables, sense oblidar, però, la posició de grup, que en altres moments ha d'ésser defensada amb tenacitat. Convé, finalment, continuar la feina de cada hora amb una alegria de joventut sana i segura dels seus destins, potser aquella mateixa alegria que un il·lustre novel·lista català demanava per a les nostres pàgines, i aquella altra, eterna, cristiana i universal, que neix de la conformitat dels propis actes amb un mateix.

JOSEP ROMEU

Desembre de 1947.

Els de cinquanta anys

HI ha una proximitat de gran família entre la major part de catalans que des de fa molts o pocs anys estan escampats arreu del món i conviuen amb altres cultures i altres horitzons. En llur obra hi ha quelcom que fa exclamar: inequívocament és Catalunya. És una Catalunya curiosament aturada uns anys en terra. Així com s'atura a la mirada tota llunyania immensa, s'atura al cor el temps per a la pàtria que s'ha deixat allà baix, i s'atura amb tots els seus arbres immòbils i el vent del mateix dia de la partida. Tal volta queden uns versos de Guerau de Liost a mig dir i es reprenen a mitja veu molts dies qualsevols, com aquells versos de *Selvatana Amor* que Ferran Soldevila explicà amb prosa tesa i emocionada que havia trobat entre milions de volums a la Biblioteca del Museu Britànic:

*O dolça vila natal
que vas a missa i a dansa,
quan altre record no em val,
que em valgui ta recordança,*

D'ells, dels que són allà i tenen el cor ací, la joventut respira amplament els climes nous, o per la seva realitat breu els únics climes, que l'emigració de llurs pares els hi ha deparat. Però són aquests, els homes fets i madurs, els de cinquanta anys, els que atresoren tota la reserva d'amor i d'esperança de quan la vida i el dolor se'ls endugué *amb una revolada*, i no els ha tornat. Són els homes pels quals passa indivisa la saba d'una generació ja gloriosa, monumental i encara en vida, camí de la daurada joia del ponent deixant una obra magnífica, vasta i noble, a llur darrera. A vint i a vint-i-cinc anys de distància, nosaltres com els hem de jutjar? Nosaltres que hem respirat tothora, o gairebé tothora, l'aire directe dels boscos i les muntanyes i les ciutats de la pàtria, i que cada dia retrobem la mà d'ells en l'obra que crearen esforçadament i amb alegria, hem de preguntar-nos sempre si serem capaços d'aprofitar fins al fons la lliçó que d'ells ens ve inexorable, o bé si haurem perdut capacitat per a l'esforç i valor per a l'alegria. En definitiva: si la corba que entre tots anem descrivint ja és la corba ampla però senzilla que va del naixement a la mort, o per sort només hem viscut el revolt ombrívol d'una majestàtica espiral. El temps, evidentment, es demostra taciturn, més inclinat al silenci que a la gatzara fatxendosa i lleugera dels dies rics. Pels qui ascendim amb un dos encara o un tres escàs en la primera xifra de la nostra edat, el sentiment per propici que sigui al pessimisme, no pot anar més enllà de confiar en la durada de la pròpia corda i en veure com la vida s'estira cap a altres vides més noves encara que les nostres, i d'aquesta manera la cadena es fa interminable. En un cas així no hi ha res que costi tant com morir. Gairebé no sabríem com fer-ho nosaltres mateixos. En la nostra pròpia existència, que al savi feia creure amb exquisida raó que Déu no havia perdut la confiança en els homes, hi ha el poderós i real motiu per a tenir fe en la immortalitat de les coses que estimem. En realitat no depèn directament de propis ni d'estranyes que tot això es mantingui o desaparegui, perquè tampoc ha depengut d'uns o d'altres que aconseguís salvar-se, i hem estat en tot cas fràgils i sorpresos instruments de la necessitat de la

seva salvació. Davant del cos que vetllem amb perseverància i certa innata follia, un *E pur si muove* modificat, vola sobre l'anhel com una revelació: I tanmateix respira!

Però els de cinquanta anys que veuen reflectir-se'ls-hi la vida sobre un mar fred i estrany, i com els anys més perfectes s'apaguen lentament en l'opacitat del retir o de la llunyania, no poden conèixer la mateixa mena de certitud vital, cara a l'ocàs, que s'estatja en nosaltres que anem a la plenitud. En ells la fe ha de venir de coneixença, mentre que en nosaltres ve d'instint. Caldria que els uns ens apropiéssim una mica de la veritat engegadora que posseeixen els altres, i així enriquits, comprendre més i millor la funció de cadascú en aquesta mena d'univers català que s'atrau i gravita, amb fadiga i amb renovació, com correspon a un món que aconsegueix la ruta que li és assenyalada perdurablement.

Catalunya té obertes pels continents unes minúscules portes de la seva vida atzarosa. El sentit familiar, tan racial, uneix les cròniques dels obituaris així com les de la vida puixant i selecta de la maduresa creadora. Les revistes, els llibres, el professorat, àdhuc el comerç, l'empresa i l'aventura, donen fe arreu d'una permanència senyera i senyorívola. Exemple sovint i estímul per als estranys, com podríem oblidar-los o ni tan sols jutjar-los vagament nosaltres? No és ja sols un passat que tenim motiu per a admirar, sinó que és l'actual presència el que motiva el respecte, a part de la unió de la sang. El judici ha d'ésser, doncs, rotund i apassionat. Hem de deixar la vaguetat i la fredor per a una època menys meravellosa que la present, quan no sigui tant un miracle l'existència ni tan plena de miratges la vida diària. Ara la claredat valenta de mediterranis ha de mantenir una llum d'or, tèbia i segura, sobre aquells qui enllà del mar o de les serres respiren Catalunya en les seves obres i en tot el seu viure. Els anys es descabdellaran implacables damunt rostres i figures que un compàs haurà marcat sobre la corba del temps. Pel fons, però, la correntia és contrària o és indiferent, perquè uns passos segueixen sempre els altres passos i un univers s'empara sempre d'un altre, entre l'obrir-se de dues roses.

Mentrestant hom assisteix al fenomen extraordinari d'una cultura repartida en varis climes. El desenvolupament total d'ella no tendeix, però, a disminuir. L'obra dels catalans a l'exterior conté ja en ella mateixa un valor d'universalitat i alhora una prova de força vital que caldrà que no s'oblidin ja més. En fer-se en el futur i amb la necessària perspectiva l'estudi complex i gegantí d'aquesta generació fonamental per a la història de la nostra cultura, amb els homes que avui estan en el vigor de la maduresa, l'aventura actual de la part d'ella que viu en altres terres coronarà superbament llur via enlluernadora i tràgica. Ara només l'enyorat retorn per amor al treball i a la convivència pot encobrir amb un final feliç la tortura afeixugada que en la penombra s'ha colgat dins la íntima explicació de llur obra personal i també de llur responsabilitat col·lectiva.

La pàtria espera ací cada paraula descansadament, vingui d'allà on vingui. Per sort, Catalunya no és la vella consirosa alcoveriana, abandonada pels fills fugitius a la ventura, sinó una maternitat infadigable, de terra adobada sota riquesa de pluges divines. El goig d'un vers nou, d'un adolescent inquiet, d'un llibre, d'una pàgina verge, d'una paraula de benvinguda, hauria de poder-se resumir en la frase que es troba al capdavant dels nostres anhels, per tal que en tombar el mig segle de vida no se'ls hi despertí del somni la tristesa. Perquè entre l'arbitrarietat i la necessitat no ha costat gaire entre tots d'elegir una vegada més la supervivència.

JOAN TRIADÚ

ALFRED FIGUERAS

CRÍTICS enraonadament masells han dit que Alfred Figueras és un *fauve* assenyat, una selvatgina domada, que ha sabut cenyir el seu art a un honrat realisme. És a dir, en llur boca, que la seva pintura no és més significativa i intel·ligible que l'aparença de les coses distreta en la seva pròpia i il·limitada riquesa.

(Penso en l'infant que he estat, encisat i atemorit ensems per una tela seva a la sala dels meus pares.)

L'art de Figueras és més. La seva pregona, i potser fosca, ambició el porta més lluny. Fins al punt que de bell nou, i carregant el mot d'un sentit ben altre, se'l pot qualificar de realista.

De la tela en l'espai, les línies i els plans, durs, organitzant-se, no agencen ni empresonen els cossos, sinó que els alliberen del costum de les mirades i els donen un exoesquelet quasi metàl·lic pel qual atenyen una suprema nuesa, una màxima i colpidora ingenuïtat. Cadira, turó i poma, el cos de l'home, desavesats de servir, ens miren per tota llur estranyada escorça de meteorits. En les coses apareix, com a qualitat més sensible, l'absurditat, la inèrcia, la inesgotable resistència a l'esperit. I la tela és la dolorosa superfície de xoc entre el jo i el no-jo. És aquesta, pintura realista, és inútil dir sobrerrealista, i pintura d'esperit modern, és a dir, que s'integra en el gran corrent romàntic no resolt *encara* en classicisme.

El drama no és cridat. La paleta, eminentment afectiva, de bruns calents i de verds verinosos, opulents i densos fins a la inversemblança, tan seva!, segueix la llum que, si bé no pot travessar les coses punyents fins a llur cor obscur, al menys les limita modelant-les, i posa damunt d'aquest món planetari aquella nota de triomf i de domini, discreta, quasi sobreentesa, que l'art autèntic sempre comporta, l'art que *és* solució en l'eficacitat de l'acte.

Aquest hivern de la concessió del premi Nobel a André Gide, tan justa i tan tardana, ha trobat Alfred Figueras treballant en la il·lustració de breus fragments del gran escriptor francès que ell ha escollit i aplegat sota el títol de *L'Algérie est encore un paradis*, perquè Figueras està enamorat d'Algèria, on ha passat anys amables. En grans aiguaforts, tractats per cremades planes, renunciant a molts dels recursos del procediment, troba la línia del dibuix-desdibuix significatiu, entre la temptació del document i la del pur arabesc. En marge de les frases perfectes de Gide, triades amb bon encert i més suggestives en llur nou aïllament, evoca els cafès i els jardins, els carrerons i el moll, la *casbah* davallant de terrat en terrat fins al port i els vaixells, els aspectes d'un Alger a penes pintoresc, refinadíssim, mig perdut en el record o l'enyorança, mig perdut en l'espera d'una fosca catàstrofe: «...*encore un paradis.*»

JORDI SANSANEDAS

LES OULED DANSENT...

Les Ouled dansent ici mieux qu'à Biskra et sont plus belles; ce n'est même qu'ici que je les ai vues bien danser. Nous sommes revenus, non lassés, vers cette danse grave et traînante, presque toute des bras et des poignets, très décente, étourdis, presque extenués par cette musique obstinée, rapide, fuyante, entêtante, qui porte à l'extase, et qui ne se tait pas quand on la quitte, et qui m'obsède encore certains soirs à la manière même du désert.

«AMYNTAS»

Concepte i sensibilitat

DES de l'últim gran moviment pictòric—l'impressionisme—els nostres problemes estètics s'han traslladat gairebé sense excepcions del camp de la plàstica especulativa al de la tècnica. Els que abans havien estat estils o maneres de veure, després s'han minimitzat fins a esdevenir *inquietuds d'interpretació* o, millor dit problemes d'execució.

El sentiment plàstic, la funció intel·lectual de l'ull, la possibilitat de penetrar per la sola virtut de la mirada en l'essència i l'existència dels éssers, l'expressió de quelcom que cap altre llenguatge artístic, sigui poètic o musical, pot expressar, han quedat relegats a problemes de segon ordre o han estat arreconats pel problema del dia: si l'aire s'havia de *dir*, i si havia d'ésser dit estructurant l'espai (cubisme) o fent tot el contrari, esborrant els objectes i cercant només la vibració (puntillisme)—no esmento el surrealisme que, al meu entendre, en la seva rel i com a extremisme d'escola és més literari que plàstic.

És perfectament natural que els problemes tècnics preocupin i hagin preocupat els pintors, i més després de la gran revolució renovadora de l'impressionisme: però el que ja resulta quelcom incompreensible és que la crítica i l'home que no fa art però el viu i que per llurs condicions en no estar deformats per l'ofici estan en les millors condicions per a rebre'n el missatge, hagin estat també guanyats pels problemes de taller, oblidant allò altre que és la raó d'existència de l'obra: el seu sentit.

L'Art modern s'adreçarà cada dia més als artistes. Serà un art d'artistes per a artistes, ha dit Spengler, però això si bé purifica l'art de tota missió social o religiosa, no el llicencia de la seva eterna funció: contestar en la forma que sigui els grans interrogants que el món de la percepció i de la sensació han fet néixer en l'home. Donar imatges, reflectir sensacions, creant una mena com de geometria sentimental del món ha estat des de sempre funció de l'Art. És en virtut d'aquest caràcter etern de l'art que per ell podem conèixer el poc que del passat podem *realment* reviure, i per ell també ens és possible d'expressar tot allò del present que dins nostre viu i actua conscientment o inconscient.

Ja sé que no totes les formes més modernes d'expressió poden qualificar-se d'*inquietuds tècniques*, i que unes i altres tenen en el nostre present un sentit que les agermana. Sentit que en gran part és fill d'una certa malaltia europea que tan aviat ens fa dubtar de la gravidesa del nostre futur com ens impulsa a renegar del nostre passat. Actitud que pot ésser ambiciosa però que en el fons és més frèvola que intel·ligent i més carregada d'irresponsabilitat que de vitalitat.

Desig de renovar-se. Renovar-se, com? Què vol dir renovar-se en art? Si un sent enrarit el seu món, si després d'assimilar la lliçó d'un passat hom se sent mort, llavors és inútil d'intentar renovar-se. Els moviments renovadors seran circumstancialment saludables en la mesura en què ho són en llur camp propi les revolucions, però seran saludables en un terreny que frega a penes les qüestions de fons que formen el nus dels problemes eternals de l'art.

Les èpoques artístiques es singularitzen perquè unes acusen certes preferències i manifesten un caràcter. Caràcter que és original i sense repetició possible. Una

mateixa preferència en dues etapes distintes no manifesta un mateix caràcter: per exemple, els retrats flamencs i els espanyols, els alemanys i els anglesos. És ben clar que hi ha major afinitat entre el retrat de Mallarmé i una natura morta de Cézanne—a desgrat de llur diversitat tècnica i de factura i de la d'intenció i sentit—que entre *El caballero de la mano en el pecho* i un autorretrat de Rembrandt. I és que el que els diferencia, ultra la diversitat individual, és la diferent latitud cultural, i sobretot la postura, el gest enfront de la vida i en conseqüència la diferent qualitat del filtre assimilador d'aquella regió inconeguda on es creen i neixen les formes.

Les escoles i tendències, no solament les clàssiques i antigues, sinó també les modernes, agrupen obres i homes sota denominadors comuns que sempre responen més al concepte que a la sensibilitat. Dins d'una escola o concepte hi caben infinites varietats personals, i per tant un mateix concepte pot ésser el guió de moltes sensibilitats diferents. I és que el concepte encarrila, tria, esmena les formes en el moment de llur naixença, però no les condiciona, ni actua abans de què aquelles comencin a viure en la regió de la fantasia. És a l'hora de l'execució, poc abans d'iniciar-se el veritable treball de creació, que el concepte actua sobre la *idea*. Equidistant entre el fruit del que se n'ha dit inspiració i la tècnica, sobre l'esquema real o imaginari de l'obra.

Un element amb tant de poder sobre l'obra, tant, que pot arribar àdhuc a deformar-la i a anihilar-la, que ultra la seva força es dona el cas que és l'únic element racional que intervé en la creació, és molt natural que hagi arribat a ésser el cavall de batalla en la guerra de formes que és l'art actual. Però així i tot hem de tenir en compte i recordar sempre que no és més que *un* dels elements que intervé en l'acte creador i que aquest es caracteritza precisament no pel raciocini sinó pel misteri, per la lluminosa explosió d'un sentiment que prové de la regió obscura on es mesclen i combaten atavismes, sensacions, percepcions, etc., en llur forma original i inconcreta, en la regió més profunda del caos individual.

El concepte, com a element individual, ordena, relaciona, tria, però no crea. L'acte creador és en el seu origen un fenomen individual que pot permetre d'ignorar els problemes estètics del seu segle i que, fill d'aquell caos individual, ve d'una manera inconscient i al marge de tota voluntat, a viure en un món amb el que si alguna relació pot sentir és la del sentiment. Sobre l'acte creador hi actuen més les formes de vida, els ideals i les idees que no pas la raó, el concepte.

És difícil que el concepte transformat àdhuc en dictadura d'escola, renovi res, perquè és incapaç d'actuar sobre el sentiment si no és en forma negativa. Pot, naturalment, dur-nos el conceptualisme que és a on podríem anar. Però l'única renovació veritable i possible del nostre art—si és que és desitjable—vindrà més aviat de formes de vida noves, i com diu B. Shaw, *d'un canvi de cor* que faci néixer una nova sensibilitat.

FRANCESC ESPRIU

Desembre de 1947.

LA PINTURA DE MALLOL SUAZO

DE tots els pintors catalans joves que resideixen al nostre país i que s'han revelat paral·lelament o després de la convulsió de 1936-39, Mallol Suazo és, avui, el que té una personalitat més definida. El seu nom, abans de la guerra, era pràcticament desconegut: havia entrat al món de les exposicions a les acaballes del *bon temps vell*, presentant una tela a l'Exposició de Primavera de l'any 1936. Dos anys després, de sobte, s'emportà l'atenció de tots els que podien tenir, en aquells dies difícils, una finestra oberta al panorama de les arts: obtingué el premi Nonell, el premi de pintura de la Generalitat, amb una tela encara incerta, però en la qual s'endevinaven, sense massa esforç, moltes de les condicions que posseeixen els pintors de raça. Després, i sobretot a partir de l'any 1942, Mallol Suazo s'ha anat definint, amb aquelles lògiques i inevitables vacil·lacions de pintor que comença, però sempre acusant una personalitat ben delimitada i seguint, en essència, un mateix camí.

La característica bàsica d'aquesta personalitat i d'aquest camí l'hauríem de cercar, a part de la valoració de les seves condicions naturals de pintor, en l'insubordinable refús que des del primer dia ha fet d'una banda del sentit intel·lectual i de l'altra de la tècnica pictòrica ascètica.

El món és construït, ens diuen les teles de Mallol Suazo, per una saba profunda, que després d'anys i anys d'atravesar la nostra sang esdevé càlida, malalta i preciosa. Aquesta saba se li infiltra als pinzells i penetra la seva pintura. Es tot un món que podem o no podem acceptar, però que té una evident, inconfusible vigoria. Al servei d'aquesta força profunda—diem força, no ens atrevim a dir concepció—, d'aquest *pathos* que és la clau de la seva pintura, hi posa una pinzellada densa, oliosa, sensual. Som molt lluny dels colors plans, de les línies netes, de la rigorosa netedat intel·lectual de tants pintors de darrera hora. El de Mallol és un univers d'algues, no un univers de diamants. Què és més preciós?, podríem preguntar-nos si fos qüestió de triar. Però ací la tria no s'ha presentat, no podia presentar-se, per part del pintor. El seu temperament és tan clar que no podia esdevenir d'altra manera. Qualsevol intent de desviació potser l'hauria portat a encaixar dintre dels corrents més actuals, però hauria estat mortal, sense cap mena de dubte. Mallol Suazo no podria ésser mai un pintor deslligat absolutament de tot aire extraplàstic, no podria allunyar-se d'aquesta sang profunda que en ell pesa tant com els ulls i més que no la ment. La seva no és potser, diran els puritans, una pintura pura. És, això sí, la pintura d'un pur romàntic, prenent la paraula romàntic en el seu sentit més precís, despullant-la de tota reminiscència escenogràfica i vuitcentista. És, doncs, una pintura que no és actual, però que mai no deixarà d'ésser present.

Aquesta és la seva lliçó. El saber-se mantenir fidel a una personalitat precisa i autèntica per damunt del petit goig d'estar al rengle dels que es mouen dintre els corrents del temps, perquè cal que hi sien o perquè s'hi han llençat subreptíciament *no fos cas que quedéssim a l'ombra*. Definida la seva posició essencial, de la qual creiem que mai no sortirà sense risc greu, Mallol Suazo ha treballat noblement cercant mitjans d'expressió i camins. En aquest aspecte, en cadascuna de les seves exposicions hi ha hagut una novetat, uns intents, unes facetes apuntades, i de vegades aprofundides. Mallol està constantment en transició, i no és probable afortunadament que en un futur massa pròxim s'estabilitzi.

MIQUEL TARRADELL

« PORTA CLOSA »

MALGRAT el temor d'ésser titllats d'insistents, reprenem un tema que encetàrem des d'aquestes mateixes pàgines: la nostra cinematografia amateur. La temptació de parlar-ne de nou prové de l'actualitat del film d'Enric Fité, *Porta Closa*, justament arribat aquests dies de Stockholm on li fou atorgat el Primer Premi del Concurs Internacional de Cinema Amateur.

Aquesta realització és objecte de la nostra preferència perquè representa un intent per a desenvolupar, dintre les possibilitats del curt metratge, una narració cinematogràfica com les que ens són ofertes, diàriament, en les sales d'espectacles.

Aclarim - ho; volem parlar dels alts valors cinematogràfics de *Porta Closa* considerant-lo, en tant sigui possible, en un pla d'absoluta equivalència al dels films comercials. Sabem, altrament, que la tendència que representa aquesta pel·lícula respon tan sols a una de les finalitats del cinema amateur; és per això que advertim que en la intenció que ens mou a comentar *Porta Closa* hi ha també inclosa, la de fer abstracció del seu caràcter remarcant-ne tan sols aquells valors estrictament cinematogràfics, perquè, tal com insinuàrem en el darrer escrit, creiem en les possibilitats artístiques dels nostres realitzadors no professionals.

No haurem d'esforçar-nos en aquest particular ja que el que ens ha sorprès en *Porta Closa* ha estat la seva *normalitat*, el seu to de cosa acabada i natural que ens obliga inconscientment a admetre'l com un film de més. En aquesta qualitat hi veiem tot el mèrit d'Enric Fité ja que un amateur que vulgui fer seriosament un film amb argument i intèrprets, no sols ha de vèncer les dificultats materials que això comporta sinó que ha de sortejar, com ell ha fet, els perills que podien seduir-lo.

El guió, per exemple, podia haver estat prolix i aferrat a un tema fora d'ús, mentre en aquest cas ha estat confeccionat àgilment sobre una línia argumental senzilla (si bé no desprovista d'un cert atreviment, perquè també ho és, en definitiva, l'existència humana).

L'argument ens és dit d'una manera planera, sense èmfasis de cap mena. S'han evitat totes aquelles imatges que no fossin rigorosament subordinades a la narració com per exemple aquella temptació de la que no es poden substreure la majoria dels amateurs: els efectes de paisatge, que, en el film que comentem, han estat reduïts al límit de l'indispensable, però atorgant-los-hi, per raó d'aquesta limitació, una força expressiva de primer ordre. Pensem en les imatges del cementiri, per a suggerir la mort de la protagonista, o en l'elegant al·lusió a l'engendrament i naixença d'un nou fill per les fotografies d'un camp que veiem semblar i germinar.

Una sàvia contensió presideix també el joc de llum i ombres que mesura el patetisme de l'argument; així aquell magnífic clarobscur de l'escala, que es repeteix com un veritable *leit-motiv* del film i que és un dels elements que lliguen en la narració, els pares amb la filla que han de perdre, o la dramàtica foscuria de la nit, solament esquinçada per lluminàries de la comitiva que porta el cos retrobat de la morta, o aquell sol que penetra com a símbol d'esperança en la cambra que ha estat closa des de la tragèdia.

ENRIC JARDÍ

Un constructor de ciutats

QUAN va arribar a Barcelona, Josep Lluís Sert, duia l'encàrrec de Mr. H. Barr Jr., director de les colleccions del Museu d'Art Modern de New York, de demanar-nos informació concreta sobre la influència que Nonell havia pogut tenir sobre Picasso. Vàrem celebrar aquesta oportunitat de tenir una entrevista, al pintoresc entressol de casa el barretaire Prats, ànima dels amics de l'art nou, a l'ombra d'uns superbs Mirós, per a demanar-li notícies que, de temps, esperàvem sobre els seus treballs com a constructor de ciutats. Ens obsessionava la idea d'un català païdor de grandesa, marcant la geologia del món amb grans taques ben nostres que, lluny d'aquest país, són una cristallització de l'esperit de Catalunya que ha de durar per centúries.

El segle xv, Guillem Sagrera atravesava la conca occidental mediterrània per a plantar a Nàpols el testimoni de la gran sala del Castell Nou, d'unes dimensions sense precedent entre les sales cobertes de volta quadrada, i deixava en els palaus de Sicília i Calàbria l'empremta d'un gust arquitectònic refinadíssim per les formes simples, llegidores, serenes, estoicament limitades per horitzontals lleugers, de l'arquitectura dels catalans.

El segle xx, amplificant el gest, Josep Lluís Sert, que amb Torres Clavé havia deixat a Barcelona el més bell dels seus edificis contemporanis: el Dispensari Antituberculós del carrer de Torres Amat, salta la conca de l'Atlàntic i basteix al Brasil una ciutat sencera, model de ciutats.

És la *Cidade Dos Motores*, projectada amb la col·laboració de l'urbanista Paul Lester Wiener i l'arquitecte Otto da Rocha e Silva.

Moltes vegades hom havia projectat ciutats senceres, des de que l'escola funcionalista havia fet seves les idees del Pla Regional, i Le Corbusier havia assenyalat el problema bàsic de l'ambient propi de la vida moderna, sota i fora cobert: la circulació; però mai no s'havia presentat l'oportunitat, com ara, de dur-les a la pràctica. Aquesta ha estat la fortuna de Sert, a qui el govern brasileny, per iniciativa del Brigadier-General Antonio Guedes Muniz, cap de la comissió de fabricació d'avions, encarregà d'aixecar, a uns quaranta quilòmetres de Rio, en direcció a Petrópolis, en un lloc selvàtic i pintoresc, una ciutat moderna per a 25.000 habitants, dedicada a ésser seu d'un naixent sistema d'indústries relacionades amb l'aviació. Sert volgué donar un model per a tot el Brasil, on els problemes de l'eficiència i el confort fossin solucionats reclamant el servei de les tècniques més avançades i ajustant-se a la més justa economia.

Un conjunt de fàbriques, un d'instal·lacions agrícoles i l'aeroport, foren els elements essencials que determinaran les relacions del nou conjunt habitat i del seu nucli: el centre cívic.

El centre cívic fou previst amb amplitud, però en dimensions susceptibles d'ésser recorregudes fàcilment a peu. El seu cor i la seva espina són la *praça* i el *passeio*, la plaça i el passeig on, segons el costum, la gent es troba, exhibeix llurs induments, i conversa. Els edificis que emmarquen aquests indrets són els administratius, els de

diversió; els comercials; l'hotel, el cinema, el restaurant central, i els cafès, que es situen sota el cinema, edifici aixecat dalt dels pilars, al qual donen accés unes rampes des de la plaça.

El centre cultural, front per front, té l'escola tècnica, els seus tallers i les seves biblioteques, i darrera d'ell s'obre el sistema de parcs d'esports. Sobre un turó, a la vora, s'aixeca l'església.

El tràfic de vehicles no s'encreua mai amb el dels que passegen, i es manté en un pla horitzontal inferior. Com els bazars àrabs, el passeig és protegit per sistemes de parassol.

Els edificis residencials es distingeixen per la varietat de llurs façanes, les taques de les quals revelen les diferents necessitats de sales d'estar, dormitoris i corredors. Projectats segons els mòduls constants de 3'50 i 11'50 m., uns tenen tres, altres vuit pisos d'alçada, i les seves vivendes s'agrupen per tipus de família, des d'una a nombroses habitacions, en correspondència amb els serveis col·lectius propis de cada tipus de família.

A més a més, grans cases per a solters, agrupen cambres per a grups de cinc, tres, o dos, o per a un sol ocupant.

Guarderies, kindergarten, escoles es disposen prop de les àrees d'habitació pròpies per a famílies amb infants.

Per a les construccions han estat estudiats elements nous. Els murs, construïts amb peces standard, són de tres tipus, segons les habitacions que cobreixen. Els de corredor, presenten l'aspecte d'uns alveols sense fons, propis per a deixar circular l'aire i impedir l'entrada del sol i de la pluja; alveols que es col·loquen ja fets, amb gran rapidesa. Els de sala d'estar, són embans de fusta premsada que giren segons un eix horitzontal i poden estar closos, tapant el sol o deixant-lo entrar; i bocins d'embà de vidre i persiana per a la llum i la ventilació permanent. Els dels dormitoris són fets d'una doble membrana isoladora, amb finestres de formigó.

De tot arreu pot anar-se a tot arreu caminant només mig quilòmetre. Els que vagin en bicicleta tenen camins vora l'aigua i ombrejats d'arbres. Hom pot dinar a casa o a la *cafeteria* del nucli industrial. Els infants tenen el camí de llurs escoles sense cap cruïlla, i protegit del sol. Les aules són closes o disposades en el paisatge. Els àpats són servits a les residències familiars o als restaurants, amb menus variats però estudiats segons un pla nutritiu. Hi ha clubs per al vespre, espai per a concerts a la *praça*.

Seguint la tradició brasilera dels paviments de mosaic al carrer, Sert encarregà a Léger la concepció de grans pintures musives per a ésser vistes des dels avions que sobrevolin la ciutat.

La bellesa de les coses ben fetes, senzilles i vives, anima aquest gran cos col·lectiu, fet per Sert amb un gran amor envers els seus habitants, amb la intenció expressada clarament pels seus mots: *a fi que la vida moderna hi pugui ésser mantinguda amb unes més grans salut, felicitat i eficiència.*

ALEXANDRE CIRICI

Desembre de 1947.

L'hora actual de la música catalana

EN la passada temporada 1946-47 veieren la llum els primers barbuceigs de la nova generació musical. Les experiències particulars de cada compositor traspassaren les fronteres de la individualitat i prengueren contacte amb altres elements, determinant així –tal volta de manera prematura– llur valor i situació en aquest món musical incipient.

La definició estètica del conjunt és encara imprecisa degut a la diversitat ideològica, i les realitzacions concretes dels components no permeten assenyalar una direcció decididament unitària; d'aquesta suma d'individualitats no en sorgeix de moment una consciència estètica de grup.

El fenomen no és nou en la nostra evolució musical on la formació estètica autònoma i individualitzada són caràcters que presideixen cada una de les etapes del nostre desenvolupament musical, essent-ne causa la manca d'una robusta herència espiritual, –ja Pedrell en adherir-se al cànon wagnerià devia sentir la manca d'una herència espiritual definida – que obligui a l'artista a cercar més enllà de les fronteres nacionals una estètica idònia al seu temperament.

Així mateix els qui representen l'episodi musical català a la primera post-guerra –Mompou, Blancafort, Gerhard –no formen un grup amb unitat de visió sinó un variat conjunt d'individualitats independents. Mompou, cenyit a un món líric, on hi clou una obra poètica perfecte, és tal vegada qui millor representa el sentit musical català malgrat el lleuger vernís afrancesat de la seva obra. Blancafort, que retorna al concepte formalista amb reminiscències romàntiques, i Gerhard, addicte a l'atonalisme experimental centre-europeu no ens lleguen un patrimoni espiritual tan unitari i perdurable que les generacions presents puguin recollir i continuar.

Recordem que a Rússia, l'esperit dels *cinc* fou recollit per Moussorsky i esgotat per Strawinsky; que Debussy és el pare del moviment francès actual i que les experiències d'Albèniz foren aprofitades per Manuel de Falla. La nostra tradició –o millor, història musical no és d'arrel nacional, sinó europea –per adopció de fórmules, no per aportació de valors inèdits. – La promoció que segueix aquesta a alguns anys de distància presenta semblants característiques de varietat. Xavier Monsalvatge en un pla occidentalista, juga entre una obra personal saturada d'atmosfera i color *criollo* i els procediments incisius a la manera de Strawinsky. Carles Suriñach, constructiu, fa via, en canvi, pels seriosos camins del formulisme germànic.

En aquesta síntesi cronològica hi ha atàvicament continguda l'hora actual. Ella aclareix, en part, el fenomen d'una altra generació heterogènia.

Joan Comellas, Josep Cercós, Albert Blancafort, Àngel Cerdà i Manuel Valls integren en el present el front musical català, amb tantes tendències com individus i amb tanta varietat de realitzacions com variades són les doctrines, que de moment, no pot parlar-se de grup amb consciència estètica cohesionadora.

Amb tot, quelcom de personalíssim s'assenyala en cada autor, degut, en gran part, al desconeixement del món musical estranger, obligant a cada compositor a plegar-se en la seva pròpia espiritualitat, eludint així ingerències estranyes en l'obra realitzada. Joan Comellas — autodidacte — aporta en la seva obra primitiva un sentit d'espontània ingenuïtat amb volgudes reminiscències ravelianes, esdevenint més tard, seriosa i conscient amb agrupacions d'acords de veritable originalitat sonora.

En l'obra de Josep Cercós — tal volta el més dotat — el problema musical desemboca sempre en una solució de plàstica orquestal. En plena formació estètica, alterna la composició amb l'estudi i recerca de noves entitats harmòniques que responguin a un nou sentit expressiu. La seva producció, que un dia derivà de Wagner, és actualment personalíssima i difícilment descobriríem en ell filiacions ni parentius estètics.

Poc coneixem de l'obra d'Albert Blancafort: trobem en ella una insistència veladament lírica, en tant que Àngel Cerdà — que compta ja amb una gran producció — presenta una obra brillant, tallada segons els patrons neoimpressionistes.

De mi, apuntaré només la meva fe en el valor de l'entitat sonora *per se* com a punt de partida de tota emoció intrínsecament musical. Aquest és el cànon estètic que voldria que informés les meves realitzacions musicals. Aquesta és la sintètica visió, un xic desfocada per la proximitat, del nostre clima musical no prou madur encara per a tenir coneixement de la fecunditat de llurs fruits.

MANUEL VALLS

PREMIS

B. ROSSELLÓ-PÒRCEL, de poesia, i XAVIER NOGUÉS, de gravat.

Es perllonga el període d'admissió d'originals fins el 30 d'abril de 1948

*Dos premis de 2.000 ptes. cada un, al millor llibre inèdit de versos
i al millor gravat inèdit, respectivament.*

NOTES SOBRE LLIBRES

Miquel Costa i Llobera.—OBRES COMPLETES. Biblioteca Perenne. Barcelona, octubre 1947.

En ocasió del 25^è Aniversari de la mort de Miquel Costa i Llobera, editorial Selecta ens ha ofert un magnífic volum paper bíblia, relligat en pell, aplegant tota l'obra en poesia i prosa, del més clàssic, en el litúrgic sentit de l'expressió, dels nostres poetes.

La personalitat de Costa i Llobera obrint-se pas a través de les veus vacilants, tot just desvetllades, del moment més transcendent de la Renaixença, sotmeté la nostra llengua als més diàfans i purs alambins de la gestació poètica. Ultrapassà amb gest de profètica certesa els conceptes de poeta català o mallorquí, involucrant el ressò de la nostra lírica al corrent universal de les millors. Ell fou un dels primers elegits pel venerable fat vetllador de la nostra supervivència literària que ajudaren a fomentar — a recobrar — a Catalunya la consciència autòctona de poble que sap rica la seva sang per a la comú fusió amb la resta d'espiritualitats d'arreu del món. La «gran companyia» tornava a la brega davant de la nua admiració de «propis i d'estranyes».

El lluminic món clàssic arborà la seva ànima de melangiós inquiet, àvid d'aquella bellesa que es pren i es dona en un sentit absolut. Però aquest olímpic arborament estava interferit per lluminositats més altes, paradís de serena contemplació on les paraules «diví», «etern», «feliç» tenen tot un altre sentit que el que esclata en els febreros textos de Hölderlin, l'etern assedegat.

Aquest volum ens invita a profunditzar, a través d'una sòlida perspectiva, en l'obra i en la vida del poeta. Una i altra es corresponen meravellosament. No podríem pas parlar d'elegàncies, delicadeses, pulcrituds, àdhuc d'harmonioses posicions enfront de l'art sense que immediatament, per una imperiosa suma d'identificacions naturalíssimes, no trobéssim aplicables a la rica figura de l'home aquests alts atributs de l'artista.

Un quart de segle és molt important per a una literatura com la nostra, superadora d'evolucions normals en optimista encaç d'una sòlida plenitud. És per això que si Costa i Llobera es troba negligit, no incomprens, per l'ambient literari actual, concretament entre les promocions joves, és perquè l'en separa un temps extra-històric, precipitat. Però l'exemple del gran

Costa resta, perquè els afanys d'ahir i d'avui s'agermanen en una sola impulsió: renéixer.

J. BARAT

OBRES COMPLETES, de *Santiago Rusiñol.*— Biblioteca Perenne. Barcelona, 1947.

Teatre, proses i novelles, i el somriure humaníssim, generós, d'apòstol que s'amaga la tristesa amb humor, s'aboquen fluidament en més de dues mil pàgines acurades, moltes d'elles o gairebé totes, per primera vegada amb el text ortogràficament com cal; això és en quatre mots aquesta valuosa edició de Rusiñol. Però es necessitarien moltes paraules i molta reflexió per a fer una crítica que se'n pogués dir crítica. Rusiñol forma part avui per a un gran sector de públic català d'aquella polsosa zona del nostre passat de la qual no se sap ben bé si tot era riure o hi havia quelcom més. És hora de tornar a començar a dir que Rusiñol és un dels homes més representatius que ha tingut la Catalunya moderna, d'un valor humà semblant a Verdaguier, a Guimerà o a Maragall. En la creació literària estricta, però, és prou considerar de bon antuvi aquestes quatre obres: «L'auca del senyor Esteve», «L'alegria que passa», «Els jocs florals de Canprosa» i «L'illa de la calma». Rusiñol deixà això perquè ens hi penséssim. Després la vida anà passant i repassant maquinalment sobre les pàgines, sobre les pintures, sobre els ferros i els vidres de Sitges, sobre la personalitat. De la seva obra literària, heus-ne ací un autèntic monument. El seu valor no és sols per l'autor i l'obra: hi ha la significació d'un retrobament, i tan de bo, per molts, d'una descoberta. Rusiñol ofereix ací unides en un volum les més variades expressions del seu nom d'escriptor. Ací hi ha les comèdies àgils que són obres meravelloses algunes. Ací hi ha l'aspror tristíssima, arruixada amb bonhomia, dels seus pensaments. Ací hi ha el personatge literari més representatiu de la raça, que s'ha creat en un segle i potser en tota la nostra història. Ací hi ha proses agudes, de captació finíssima, plena d'humor bondadós, de les coses. ¡Gran benignitat de Rusiñol, als pobles, a les carreteres, als jardins, als patis, a Palma, a París, al circ i a les festes d'homenatge! Gran senyor de Catalunya, havia de sentir tristesa i amargor, perquè mentre tot prest ell envellia un món es torturava lentament per a néixer.

J. TRIADÚ

ÍNDEXS

POEMES, CONTES, ARTICLES, TEXTOS MUSICALS

Autor	Pàgs.	Autor	Pàgs.
AINAUD, Joan		<i>Dotze cançons</i> (Fragments)	76
Xavier Nogués com a dibuixant i gravador	105-107	Sempre i Ara, poemes de Clementina Arderiu	94-95
ARDERIU, Clementina		LLACUNA, Joan	37
<i>De la nit i el mar</i>	77	<i>Pleniluni a la riera</i>	
CHAR, René		LLOR, Miquel	42
<i>Complainte du lézard amoureux</i>	114	*Caixes de música	
CIRICI, Alexandre		LLORENS I ARTIGAS, Josep	104
Les arts plàstiques en el Montserrat actual. II. El nou soli de la Verge	18-20	Albert Marquet	
El Ballet, espectacle total	84-85	MATET, Maurice	
L'art de J. F. Ràfols	108	Què és l'existencialisme?	80-82
Un constructor de ciutats	128-129	Trad. de J. S.	
COTS I MONER, Jordi		MUNDÓ, Ignasi	65-66
Costa i Llobera, i el Clasicisme	100-101	La pintura francesa d'avui	
<i>Silenci. Fidelitat</i>	113	PALAU FABRE, Josep	29
DONOSTIA, P.		Van Gogh, «Magog»	
In foraminibus petrae. Trad. Manuel Valls	41-42	PERUCHO, Joan	
ESPLUGUES, Josep		Dos llibres de Josep Palau-Fabre	116-117
Pintura de les estacions	43-44	Fabre	
ESPRIU, Francesc		PICAS, Jaume	60-61
La pintura de Pau Roig	45-46	Babbitt, ara	
Concepte i sensibilitat	124-125	ROCA, Josep	
ESPRIU, Salvador		*Preludi*, per a <i>Romeu i Julieta</i> de J. Palau-Fabre	62-63
*Pluges	58-59	ROMEU, Josep	
FOIX, J. V.		Cementiri de Sinera i l'obra de Salvador Espriu	2-3
L'Obiols, o el que hem perdut	28	<i>Aires de llegenda. Cant VI</i>	14-15
GARCÉS, Tomàs		Arbre de flames	98-99
<i>Com la fina petjada</i>	36	Vitalitat d'una generació	118-119
JARDÍ, Enric		SAGARRA, J. M. ^a de	
Les arts plàstiques en el Montserrat actual. III. L'escultura	22-24	<i>Montserrat. IV. Els fills de Sant Benet.</i> (Fragment)	9-12
El nostre cinema	86-88	SALVÀ, Maria-Antònia	
«Porta closa»	127	<i>A la Mare de Déu del molí de Son Orlandis</i> (Andraig)	53
LEVERONI, Rosa		SARSANEDAS, Jordi	
*L'estranger	54-55	Els cercles de l'Institut Francès	30
		<i>Goigs fragmentaris de Barcelona nostra. Insoluble</i>	96-97
		Alfred Figueras	122

Autor	Pàgs.	Autor	Pàgs.
SIGUAN, Miquel		Actualitat del teatre	33-35
L'ombra del bisbe Torras (Fragment)	78-79	Sota la sang. Poemes de Joan Perucho	56-57
SOLDEVILA, Ferran		Del Joc i del Foc. Poemes de Carles Riba	74-75
Montserrat, muntanya pro- digiosa	8	Els de cinquanta anys	120-121
TARRADELL, Miquel		VALLS, Manuel	
Les arts plàstiques en el Montserrat actual. I. El valor de l'esforç montserratí	17-18	*Tocata*	102-103
El valor de la pintura cata- lana actual	110-111	L'hora actual de la música catalana	130-131
La pintura de Mallol Suazo	126-127	VERRIÉ, Frederic-Pau	
TRIVERSI, Derek		Les arts plàstiques en el Montserrat actual. IV. La pintura de la nova sacristia	24
Una nota sobre D. H. La- wrence. Trad. de Rosa Le- veroni	4-7, 38-40	Naufragi	25
TRIADÚ, Joan			
Formes d'una espiritualitat perdurable	26-27		

Els títols dels poemes van indicats en cursiva;
els dels contes i proses literàries, precedits d'asterisc
i els de les composicions musicals, entre asterisc.

N O T E S

Autor	Pàgs.	Autor	Pàgs.
BARAT, Joan		MANENT, Marià	
<i>Miquel Costa i Llobera</i> . Obres completes	132	<i>Tomàs Garcés</i> . El caçador	31
BOHIGAS, Pere		PALAU FABRE, Josep	
Arnau de Vilanova, el gran pamfletista	70	Notícia d'Apel·les Fenosa. Cli- ma de Miracle. (<i>Picasso, il·lus- trador</i>)	50
CARDONA, Osvald		PERUCHO, Joan	
<i>M. Bertran i Oriola</i> : Comunió.		<i>L. Cernuda</i> : Ocnos	91
Poesies: <i>Angel Guimerà</i>	91	PONS I MARQUÈS, Joan	
CIRICI, Alexandre		Costa i Llobera	93
<i>Agustí Bartra</i> : L'arbre de foc	91	REDACCIÓ	
ESPRIU, Salvador		Editorial	1
Havent llegit la «Vida secreta» de Salvador Dalí	47-48	Notes	51-52
GASSÓ, Lluís		I Premi Rosselló - Pòrcel,	
<i>Paul Valéry</i> : El cementiri marí.		I Premi Xavier Nogués, 1947	107-131
Versió de <i>Gaziel</i> i <i>M. Forteza</i>	48	Torras i Bages.	73
JARDÍ, Enric		Homenatge a J. Puig i Cadafalch	89
Rodin i el cinema. Marino Marini	67-68	Món català	92
		ROMEU, Josep	
		Antologia lírica de Montserrat	31

Autor	Pàgs.	Autor	Pàgs.
<i>Joan Barat: Poemes</i>	48	TRIADÚ, Joan	
<i>Josep M.ª de Sagarra: Obra poètica.</i>	48-49	<i>J. M. de Sagarra. Els ocells amics</i>	31
<i>Revistes.</i>	72	<i>Saludem la B. B. C.</i>	32
<i>Miscel·lània Verdaguer</i>	90-91	<i>Victor Català: Solitud</i>	49
SARSANEDAS, Jordi		<i>Obres completes de Santiago Rusiñol</i>	132
<i>Uns gravats de Joan Rebull</i>	68	VERRIÉ, F.-P.	
TARRADELL, Miquel		<i>Marià Manent: L'aire daurat</i>	49
<i>Ferran Soldevila: Hores angleses</i>		<i>Montserrat</i>	90
<i>Guillem Colom: Cançons de la terra</i>	90	<i>La dona i la cortesia a la societat medieval</i>	112

TEXTOS I VERSIONS

Autor	Pàgs.	Autor	Pàgs.
ALBAREDA O. S. B., Dom A. M.		IBN AL-LABBANNA	
<i>Vitalitat perenne</i>	13	<i>Mallorca Versió de F.-P. V.</i>	59
CARNER, Josep		TORRAS I BAGES	
<i>En la mort de Torras i Bages</i>	88	<i>La llengua de l'oració</i>	92
GIDE, André		VALÉRY, Paul	
<i>Les Ouled dansent</i>	122	<i>Europa</i>	32

IL·LUSTRACIONS

Autor	Pàgs.	Autor	Pàgs.
CLARÀ, Josep		<i>d'en Perot Marrasquí, de Carles Riba</i>	105
<i>Sant Benet. Bronze</i>	23	OBIOLS, Josep	
DOMINGO, Francesc		<i>Conjunt del sostre de la sacristia nova de Montserrat. Làmina fora de text, a intercalar després de la pàgina 20</i>	
*Retrat	71	PALET, Joan	
FENOSA, Apel·les		*Vinyeta	35
<i>Il·lustració al Llibre d'amic e Amat de Llull</i>	50	PICASSO, Pablo R.	
FIGUERAS, Alfred		<i>Il·lustració a un conte de Ramon Reventós</i>	50
<i>Il·lustració de «L'Algérie est encore un paradis», d'A. Gide</i>	123	RÀFOLS, J. F.	
GRAU SALA, Emili		<i>Dibuix</i>	109
<i>Il·lustració d'Aurora de l'Aragall, de Joan Llacuna</i>	83	REBULL, Joan	
MIRÓ, Joan		<i>Il·lustració de XV Cançons populars catalanes.</i>	69
*Il·lustració per a un poema de René Char	115	ROIG, Pau	
NOGUÉS, Xavier		<i>Vinyeta</i>	45
<i>Il·lustració per a Les aventures</i>			

Autor	Pàgs.	Autor	Pàgs.
Vinyeta	46	VAN GOGH, V.	
Ros, Joaquim		Vinyeta	29
Relleu	17	VERRIÉ, F.-P.	
<i>La Nativitat de la Verge</i>	21	*Vinyeta	58
TRIAS, B.			
Cripta de la Seu de Vic	89	Les obres assenyalades amb asterisc han estat realitzades expressament per a ARIEL.	

ADDICIONS i CORRECCIONS

Pàg.	On diu:	Ha de dir:
4	<i>Approdeh</i>	<i>Approach</i>
4	<i>Serutiny</i>	<i>Scrutiny</i>
4	ofrenar l'aprovació	ofrenar a l'aprovació
5	d'enfonzar	s'enfonsà en
7	<i>sobre</i> , l'individu	<i>sobre</i> l'individu
25	amb fiada vanitat	amb refiada vanitat
25	un almenys, pintor	almenys, un pintor
27	hores	hortes
30	Huisos	Huis Clos
30	Sarsanedes	Sarsanedas
32	Frank Pears	Frank Pierce
38	del	dels
44	el gener de 1775	el gener de 1755
49	troba en el lexic	trobà en el lexic
49	aquell poema Liany	aquell poema Liang
60	somorts	sonors
67	René Luçat	René Lucot
89	J. Trias	B. Trias
89	del nostre art	del nostre
89	l'estudi de l'art d'altres	l'estudi del d'altres
90	com un dring	amb un dring
92	<i>Sprit</i>	<i>Spirit</i>
92	<i>Gramatique</i>	<i>Grammaire</i>
93	novembre-desembre	novembre
94	comporta aquesta	comporta; aquesta
94	mes com	més que com
95	món, sensible ella	món sensible on ella
95	ell	ella
95	en flor,	en flor;
95	ónica	única
96	borrós	olorós
112	Carmesino Laquesis	Carmesina o Laquesis
113	ha de fer-se	han de fer-se
122	masells	mesells

JOSEP PALAU FABRE, JOSEP ROMEU
MIQUEL TARRADELL, JOAN TRIADÚ
i FREDERIC-PAU VERRIÉ, FUNDADORS.

DIRECCIÓ:

N.º 9 . . .	FREDERIC-PAU VERRIÉ
N.º 10. . . .	JOSEP ROMEU
N.º 11. . . .	MIQUEL TARRADELL
N.º 12. . . .	JOAN TRIADÚ
N.º 13. . . .	FREDERIC-PAU VERRIÉ
N.º 14. . . .	JOSEP ROMEU